

Policromia unei personalități românești

Conf.univ.dr. Ioan Dănilă

Facultatea de Litere a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău

Deschideți, vă rog, pagina de internet dedicată lui Traian Cantemir – cărturarul de la Pătrăuți – și veți da, printre altele, de un film realizat de Marian Șolea pentru TVR Iași. O întrebare, incomodă, se referea la gradul de mulțumire al profesorului față de felul în care a fost receptată activitatea sa științifică și literară la nivel național. Puțin stânjenit, ascunzându-și demn amărăciunea, Traian Cantemir este silit să spună adevărul: nu, nu este mulțumit. De vină au fost tirajele reduse ale cărților, slaba popularizare a lor și, pe lângă acestea, avatarurile vieții de refugiat din Bucovina.

În anii '90, într-una din vizitele pe care i le-am făcut în apartamentul din cartierul Podu-Roș din Iași, am ținut să-i comunic bucuria de a-l fi descoperit, la Râmnicu-Vâlcea, pe omul de cultură Nicolae Ciurea-Genuneni, care a vorbit entuziasmat despre familia Cantemir. „Nu se poate! E o surpriză teribilă – a exclamat doamna Tatiana. Era unul dintre cei mai buni prieteni ai noștri“. Plăcerea de a-și aminti de anii petrecuți la Râmnicu-Vâlcea în compania unor oameni cu o largă deschidere culturală l-a încălzit și pe Traian Cantemir. Amărăciunea (vizibilă pe www.youtube.com) i-a fost spulberată, în posteritate, de gestul de o exemplară colegialitate al lui Nicolae Ciurea-Genuneni, care în 2011, la Editura ALMAROM din Râmnicu-Vâlcea, a tipărit „Un portret în filigran de suflet“, cu subtitlul „În amintirea pedagogului, filologului, folcloristului, dialectologului, criticului, istoricului literar, romancierului și publicistului Traian Cantemir“, sub egida Forumului Cultural al Râmnicului, prin Asociația Seniorilor din Educație, Știință și Cultură – județul Vâlcea. După cum se vede, avem de-a face cu o personalitate proteică, îmbinând aproape toate dimensiunile unui umanist de speță renașcentistă. Policromia intelectuală a trecut în strategia editorului. Niculina - Coca Ciurea, care a asigurat concepția grafică a copertei, ne lămurește înțelesurile acesteia, aflate în relație cu geografia, istoria și cultura. Primul contact al cititorului cu cartea îi aduce sub priviri cinci simboluri: Bucovina-mamă, cu cerul ei albastru; aura personalității celui evocat, sugerată de culoarea galbenă; nisipul portocaliu al deșertului, răscolit de furtunile vieții; galben-albastrul care „crează imaginea mascată a două cărți“, în sfârșit, negrul peliculei cinematografice, conducând spre scurgerea nesfârșită a vieții. Totul este sigilat în „haina delicateței și a căldurii sufletești din partea autorilor“. (Am extras fragmente de pe coperta a doua a cărții.) Iar autorii nu sunt puțini, ceea ce trădează o stare de spirit coagulată în jurul numelui și amintirii lui Traian Cantemir: Marin Buga, A. Buzera, Lorin Cantemir, Nicolae Ciurea-Genuneni, Nicolae Cârlan, Ioan Dănilă, Gheorghe Deaconu, Gheorghe Dumitrașcu, E. Ionașcu, Costea Marinoiu, Rodica Miron, Ion Manafu, Doru Moțoc, Nicolae Nicolescu, Elena Pascaniuc, Doina

Pârșcoveanu, Ion Popescu-Sireteanu, Ion Soare, Laurențiu Stilea, Marilena Tutilă. Nu este, cum pare, o antologie de texte, ci o lucrare laborioasă, judicios alcătuită, cu o strategie editorială demnă de urmat. Coordonatorul ei a lansat apelul la colaborare încă în urmă cu trei ani, dar ivirea aparent întârziată a cărții nu se datorează deloc lipsei de reacție a celor solicitați să redacteze texte, ci – cum deja bănuieți – impedimentelor financiare. Cei câțiva sponsori care au asigurat resursele concrete ale tipăririi lucrării, între care și Primăria municipiului Râmnicu-Vâlcea, merită recunoștința noastră, a cititorilor.

Cartea este structurată în patru capitole. După două cuvinte introductive semnate de Gheorghe Dumitrașcu, secretar general al Forumului Cultural al Râmnicului, și de coordonator, ne întâmpină o metaforă revelatorie pentru strălucirea unui om al școlii și al cărții: „dâra de lumină“. „E bine, băieți, ca omul, trecând prin viață, să lase în urma sa o dâră cât de mică, dar să fie luminoasă“, spunea profesorul de liceu Traian Cantemir, la Râmnicu-Vâlcea. Nicolae Ciurea-Genuneni a înregistrat sintagma-nucleu, găsind-o drept semn de „înfrâuire sufletească nemaiîntâlnită niciodată, nicicum și nicăieri...“ (p. 28). Pe aproape 200 de pagini sunt imortalizate crâmpie de amintiri, de la reconstituiri biografice la farmecul și consistența artei pedagogice și de aici la caratele activității sale științifice și culturale. Semnatarii textelor sunt din Suceava, Bacău, Iași, Râmnicu-Vâlcea, numind aici doar patru localități de care Traian Cantemir și-a legat viața cărturărească și pedagogică.

Capitolul al doilea, „Cununa vieții“, este la rândul lui distribuit în două subcapitole: „Împletituri cu lauri“ (pp. 241-390) și, respectiv, „Un șirag de pietre rare“ (pp. 391-436). Sunt ilustrate, în ipostaza recenziilor, cronicilor sau a portretelor unitare, componentele personalității complexe a celui omagiat. În continuare, cum era și firesc, este prezentată bibliografia de autor, împreună cu referințele adiacente și reproduceri ale copertelor principalelor lucrări publicate sau ale periodicelor la care a colaborat.

Capitolul al treilea (pp. 437-484), „Lumea spirituală a profesorului Traian Cantemir“, investighează universul intelectual și cultural care l-a format, exemplar, pe cărturarul coborâtor din Bucovina, ca și cele mai frumoase amintiri „din anii tinereții, ai bucuriei, ai exaltării, dar și ai visării“. Ultimul capitol (pp. 485-576) e o „Privire peste umerii timpului și ai vârstelor“, realizată de fiul celui evocat, prof.univ.dr.ing. Lorin Cantemir, și de coordonatorul lucrării. Aici sunt incluse și mai multe fotografii, la diverse vârste și în diferite localități, rotunjind o imagine necesar unitară a volumului.

„Înainte de a pune punct...“, Nicolae Ciurea-Genuneni declară, pe bună dreptate, că a coordonat o carte-metaforă dedicată unui cărturar „fără vârstă, deoarece prin strălucirea sa va trece, cu siguranță, peste toate granițele timpului“. Realizarea publicistului și omului de cultură vâlcean este demnă de recunoștința noastră, a celor care l-au cunoscut direct sau indirect pe Traian Cantemir, pentru că avem în față o pildă de evaluare cvasitotală a unei opere didactice și științifice menite să atingă cotele eternității.